

Özel eğitim öğretmenlerinin bakış açısıyla özel eğitim meslek okulu akademik programı

Special education vocational school academic curriculum from the perspective of special education teachers

Seniha KURTOĞLU ^{1*} , Funda ULUGÖL ²

¹ Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kastamonu, Türkiye

² Düzce Milli Eğitim Müdürlüğü, Düzce, Türkiye

Bu çalışma 34. Ulusal Özel Eğitim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Özet: Programların etkililiğini artırmak için programın içeriği, süresi ve değerlendirme süreçlerine ilişkin öğretmen geri bildirimleri dikkate alınmalıdır. Bu çalışmada özel eğitim meslek okulu akademik programına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri belirlenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile desenlenmiştir. Çalışmaya 12 öğretmen katılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Bulgular, programın uygun bulunmayan yönleri, programın haftalık ders saatleri ve programın üstün yönleri olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Programın uygun bulunmayan yönleri BEP hazırlama sürecindeki zorluklar ve uygulama sürecindeki zorluklar altında açıklanmıştır. BEP hazırlama sürecindeki zorluklar; program içeriğinde temel hedeflerin eksik olması, öğrenci hazırbulunuşluğuyla uyumsuz hedefler bulunması, işlevsel bulunmayan bazı hedeflerin yer alması ve öğretmenlerin bilgi eksikliği durumlarıyla açıklanmıştır. Uygulama sürecinde ise resmi izinler, güvenlik, maliyet gibi zorluklar ortaya çıkmıştır. Haftalık ders saatleri, öğretmenlerin bazıları tarafından yeterli bulunurken bazıları tarafından bireysel eğitim ihtiyacı, sık tekrar ihtiyacı, konuların yetiştirilmesi gibi nedenlerden dolayı yetersiz bulunmuştur. Öğretmenler, programın esnek, işlevsel, güncel ve topluma katılımı destekleyici olma özelliklerini programın üstün yönleri olarak değerlendirmişlerdir. Çalışma bulguları aynı zamanda programa yeni eklenen hedeflerin öğretilmesine ilişkin yeni yöntemler, pratik etkinlikler ve etkili uygulama örnekleriyle ilgili öğretmenlerin desteklenmesinin gerekliliğini ve bu konudaki gereksinimlerini yansıtmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Özel eğitim meslek okulu, akademik program, durum çalışması

Abstract: In order to increase the effectiveness of the programs, teacher feedback regarding the content, duration and evaluation processes of the program should be taken into account. The participants of the study consisted of 12 teachers. Data were collected using a semi-structured interview technique. Content analysis was used in the analysis of data. The findings were grouped under three themes: inappropriate aspects of the program, weekly class hours of the program, and superior aspects of the program. The aspects of the program that were not found appropriate were explained under the difficulties in the IEP preparation process and the difficulties in the implementation process. While some teachers find the weekly lesson hours sufficient, others find the need for individual training and frequent repetition, the inadequacy of the topics covered, and the weekly lessons insufficient. The superior aspects of the program are described as flexible, functional, and supportive of participation in society. Its support for participation in society is explained with its current, important and useful situations. The study findings also reflect the necessity and needs of supporting teachers with new methods, practical activities and effective application examples regarding the teaching of newly added objectives.

Keywords: Special education vocational school, academic curriculum, case study

1. Giriş

Özel gereksinimli bireyler bireysel özellikleri ve akademik yeterlilikleri bakımından akranlarından farklılık gösteren bireylerdir. Bu bireylerin eğitim ve öğretimlerinde öğrenci özellikleri ve okul türüne uygun öğretim programları hazırlanmaktadır. Çerçeve programlar özel gereksinimli bireylerin bütüncül gelişimlerini ve bağımsızlıklarını destekleyen bir eğitim almalarını sağlamaktadır (Bayat, 2025). Bu çerçeve programlar dahilinde öğretmenler tarafından her öğrenci için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlanarak özel gereksinimli bireylerin eğitim-öğretim etkinlikleri

sürdürülmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde BEP; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları, performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı şeklinde açıklanmaktadır (ÖEHY, 2018).

Özel gereksinimli bireylerden hafif düzeyde destek gereksinimi olan (hafif düzeyde zihin yetersizliği, otizm spektrum bozukluğu vb.) öğrencilerin ortaöğretim kademesindeki eğitim ortamlarından biri de özel eğitim meslek okullarıdır. Özel eğitim meslek okullarında, mesleki eğitim programı ve akademik program birlikte uygulanmaktadır (ÖEHY, 2018). Özel eğitim meslek okulunun akademik programı Türkçe, matematik, sosyal hayat, müzik, din kültürü, görsel sanatlar, beden eğitimi derslerinden oluşmaktadır. Türkçe, matematik, sosyal hayat dersleri özel eğitim öğretmenleri tarafından, diğer dersler ise branş öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Öğrenciler bu okullarda haftada 30 saat ders almaktadırlar. Haftada üç saat Türkçe, iki saat matematik, iki saat de sosyal hayat dersleri bulunmaktadır. Bu çalışma Türkçe, matematik ve sosyal hayat dersleri için hazırlanan programlara odaklanmaktadır (ÖER HGM, 2023).

Türkçe dersi disiplinler arası bir ders niteliğinde olup tüm derslerle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilidir. Bireyin düşündüklerini ifade etme, okuduklarını tam ve doğru anlama becerilerini kazandırmayı amaçlamaktadır (Kavan, 2021). Alan yazında özel gereksinimli öğrencilerle Türkçe dersi kapsamında; okuma-yazma (Arı vd., 2023; Çolak, 2001; Svenson vd., 2021) ve okuduğunu anlama (Özcan & Karabulut, 2024; Soyaltın vd., 2021; Yalçın & Kocaöz, 2022) becerilerinin çalışıldığı görülmektedir. Okuma, okuduğunu anlama becerileri, özel gereksinimli bireylerin toplum kaynaklarını kullanma, adrese ulaşma, para çekme, alışveriş yapma gibi günlük yaşamda kullanacakları birçok beceriyi destekleyici niteliktedir. Günümüzde teknoloji, çalışma ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarına erişebilmek için okuma, okuduğunu anlama becerilerine sahip olmak önem arz etmektedir. Bu bağlamda okuma ve okuduğunu anlama becerileri tüm öğrencilerin kazanması istenen, onların hayatlarında önemli rol oynayan becerilerdir (Bochner vd., 2001; Forts & Luckasson, 2011).

Matematik becerileri ise özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşam becerileri içerisinde kullanacakları hesaplamalar, alışveriş, seyahat, ölçme, zamanı kullanma, gibi becerileri kolaylaştırması açısından önemli rol oynamaktadır (Yusaini vd., 2019). Bu anlamda temel dört işlem becerilerine sahip olmak ise kritiktir. Özel gereksinimli bireylerin temel dört işlem becerilerine sahip olmamaları matematiksel becerileri öğrenmede güçlük çekmelerine neden olmakta, günlük yaşamda gereksinim duydukları matematiksel hesaplamaları ve işlemleri yapamadıkları için de kendilerine olan güvenlerini azaltmaktadır (Beacham & Trott, 2005; Cortiella & Horowitz, 2014).

Alanyazında özel gereksinimli öğrencilerle matematik dersine ilişkin gerçekleştirilen müdahale çalışmalarında; toplama (Demir vd., 2023; Eliçin vd., 2013), çıkarma (Terzioğlu & Yıkılmış, 2018), çarpma (Akgün, 2022; Akgün, vd., 2023), bölme (Milton vd., 2019; Yıkılmış & Çetin, 2010), problem çözme (Carmack, 2011; Suarez vd., 2022) gibi hedef becerilerin öğretiminin yapıldığı görülmektedir. Dört işlem, daha üst düzey matematik becerilerinin öğrenimi için ön koşul niteliği taşımaktadır. Örneğin; problem çözme, alan ve çevre hesaplama, bütçe ayarlama gibi becerileri gerçekleştirebilmek için öncelikle ilişkili işlem becerisine sahip olmak gerekmektedir. Bu beceriler öğrenilmezse kendisinden sonra gelen diğer beceriler de öğrenilememektedir (Kroesbergen & Van Luit, 2003).

Sosyal hayat dersi için hazırlanmış olan program hedeflerine bakıldığında, kendini ve kişisel haklarını koruma, güvenli hayat, serbest zaman, bilinçli üretim ve tüketim, duygu ve davranış yönetimi, günümüze uygun dijital beceriler (e-bankacılık, e-alışveriş) gibi topluma uyumu artırmaya yönelik hedeflerin yeni programa dahil edildiği görülmektedir

(ÖERHGM, 2023). Alan yazında özel gereksinimli bireylerle bu konuların öğretimine ilişkin müdahale çalışmalarının gerçekleştirildiği göze çarpmaktadır. Örneğin cinsel istismardan korunma (Süzer, 2015; Uçar Rasmussen & Çiftçi Tekinarslan, 2024), teknolojik beceriler (Cihak vd., 2015; Delgado vd., 2019), serbest zaman (Kurtoğlu, 2023), dijital vatandaşlık (Ulugöl, 2023) gibi becerilerin özel gereksinimli bireylere öğretiminin yapıldığı ve etkili sonuçlar elde edildiği de görülmektedir. Özel gereksinimli bireylere bu becerilerin öğretimi onların hayata katılımında güncel becerileri edinmeleri, serbest zamanı işlevsel değerlendirerek yaşam kalitelerini artırmaları, dijital hak ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar olarak yaşamlarını sürdürmede önem taşımaktadır.

Özel gereksinimli bireyler cinsel istismar konusunda büyük bir risk altındadır (Mahoney & Poling, 2011; Skarbek vd., 2009). Bu bireylerin tacizden/istismardan korunmaları için tehdit oluşturan durumu fark etme ve o durumla etkileşime girmeme, tehdit oluşturan durumdan/ortamdan uzaklaşma ve durumu güvenilir bir yetişkine bildirme becerilerini öğrenmeleri gerekmektedir (Gunby vd., 2010; Kim, 2010; Miltenberg vd., 2005; Miltenberger, 2008; Summers vd., 2011). Özel gereksinimli bireyler serbest zamanlarını işlevsel bir şekilde değerlendiremediklerinde fiziksel saldırganlık, kendine ve çevresine zarar verme gibi yıkıcı davranışlar sergileyebilmektedirler. Rahatlatıcı serbest zaman etkinlikleri ile bu davranışları azalabilmektedir (Coyne & Fullerton, 2014). Serbest zamanda gerçekleştirilebilecek etkinliklerin farkında olma, serbest zaman kaynaklarını kullanma, bu etkinliklerde diğer bireylerle etkileşimde bulunma gibi beceriler hayattan keyif alabilmek için gerekli becerilerdir (Coyne, vd., 2016; Kurtoğlu, 2023).

Kişisel bütçe hazırlama, tasarruf yapma, tüketici olarak haklarını açıklama gibi becerilerde sıkıntı yaşayan özel gereksinimli bireylerin bu becerileri sergilemeleri bilinçli bir tüketici olmaları, paralarını ve yaşamlarını düzenleyebilmeleri bağlamında önemli bir gereksinimdir (Mechling vd., 2003). Günümüzde hastaneden randevu alma, kişisel bilgilerine ve evraklarına erişme, sınav ve iş başvurusu yapma gibi vatandaşlıkla ilgili birçok becerinin dijital platformlar üzerinden gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Özel gereksinimli bireylerin vatandaş olarak sorumluluklarını yerine getirmeleri, toplumsal yaşama kolayca katılabilmeleri ve günümüzün değişen şartlarına uygun becerileri edinmeleri için interneti ve dijital platformları güvenli bir şekilde kullanmayı öğrenmeleri gerekmektedir (Ulugöl, 2023).

2022 yılında yayınlanan yeni akademik programda haftalık akademik ders saatlerinin değiştiği, programa bazı yeni öğrenme alanlarının eklendiği ve bazı hedeflerin program içeriklerinden çıkarıldığı görülmektedir (ÖERHGM, 2023). Programın yeni yayınlanmasından dolayı alan yazında program içeriğine ya da programın uygulanmasına ilişkin gerçekleştirilmiş bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak özel eğitim meslek okulunun eski akademik programını değerlendiren çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalarda akademik programın hedefler açısından kapsamının genişletilmesi, ölçülebilir, işlevsel ve güncel hedeflerin eklenmesi gerektiği yönünde özel eğitim öğretmenlerinin önerilerde bulundukları görülmektedir (Deveci, 2019; Duzcu, 2015; Sarı & Gürbüz, 2021). İlgili çalışmalarda ele alınan akademik program ise artık güncelliğini yitirmiş ve yeni program uygulanmaya başlanmıştır.

Özel gereksinimli bireylere ihtiyaç duydukları beceri ve davranışları edindirme sürecine yön veren programların kullanımına ilişkin dönüt alabilmek, uygulamada ortaya çıkan eksiklikleri ortaya çıkarabilmek için programların öğretmen bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir (Güven & İleri, 2006; Sarı & Gürbüz, 2021). Bu sebeple özel eğitim meslek okullarında görev yapan ve bu çerçeve programı kullanan özel eğitim öğretmenlerinin yeni programı ve programda yapılan değişiklikleri nasıl değerlendirdiklerine ilişkin görüşlerinin alınması önemlidir. Bu araştırmada, özel eğitim meslek okulu akademik programına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında izleyen sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenler programın uygun olmayan yönlerini nasıl değerlendirmektedirler?
2. Öğretmenler programı haftalık ders saatleri açısından nasıl değerlendirmektedirler?
3. Öğretmenler programın üstün yönlerini nasıl değerlendirmektedirler?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni kullanılmıştır. Öğretmenlerin program ve uygulanabilirliğine ilişkin süreci nasıl değerlendirdikleri ve bu süreçte yaşadıkları olumlu olumsuz deneyimlerine ilişkin bilgi toplamaya fırsat sunduğu için nitel araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir. Durum çalışması, bir okul, bir sınıf ya da bir program gibi belirli bir etkinlik kapsamında yer alan kişilerin öğretim süreci, öğretim programları gibi belirli bir duruma ilişkin görüşlerini derinlemesine incelemek için kullanılmaktadır (Bogdan & Biklen, 2011; Creswell, 2017). Bu desen, yeni akademik programı kullanan özel eğitim öğretmenlerinin programa ve programın uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesine ve programa dair bütüncül betimlemeye olanak sağladığından tercih edilmiştir.

2.2. Katılımcılar

Durum belirlemeye yönelik olarak bu okullarda çalışma deneyimleri olan öğretmen grubunun görüşlerine başvurulmuştur. Katılımcılar belirlenirken araştırma sorularını yanıtlamada derinlemesine bilgi alınabileceği düşünüldüğünden ölçüt örnekleme yöntemi (Creswell, 2017) kullanılmıştır. Katılımcılar için özel eğitim alan mezunu olma ve özel eğitim meslek okulunda görev yapma ölçütü belirlenmiştir. Araştırmanın gerçekleştirileceği Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir ilde ölçütleri karşılayan 12 öğretmen belirlenmiş ve çalışmaya gönüllü olarak katılmak istediklerine dair yazılı ve sözlü onay alınmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı bir özel eğitim meslek okulunda görev yapan yaşları 25-49 arasında değişen 12 özel eğitim öğretmeni oluşturmuştur. Öğretmenlerden üç tanesi işitme engelliler, diğerleri ise zihin engelliler öğretmenliği programı mezunudur. Görev yılları dört yıl ile 24 yıl arasındadır. Mevcut okulda görev yapma süreleri bir yıl ile sekiz yıl arasında değişmektedir. Raporlamada katılımcılara gerçek isimlerini çağrıştırmayacak kod isimler verilmiştir.

Araştırmayı gerçekleştiren yazarlar zihin engellilerin eğitimi programında lisans, yüksek lisans ve doktora derecesine sahiptirler. Yazarların özel gereksinimli bireylerle 15 yıl çalışma deneyimi vardır. Ayrıca yazarlar özel eğitim meslek okullarında 7-9 yıl arası öğretmenlik yapmışlardır. Nitel araştırma yöntemlerine ilişkin dersler almışlar ve nitel araştırma yöntemlerini kullanarak bilimsel çalışmalar gerçekleştirmişlerdir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Öğretmenleri tanımak amacıyla hazırlanan bilgi formu ve yarı-yapılandırılmış görüşme soruları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşme soruları alan yazında program değerlendirmeye ilişkin yapılan çalışmaların ve 2022 yılında MEB Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan özel eğitim meslek okulu akademik programının incelenmesine dayalı olarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular alan uzmanlarına gönderilmiştir. Uzmanların önerileri doğrultusunda sorularda gerekli düzenleme ve sadeleştirme yapılarak sorulara son hali verilmiştir. Görüşme soruları (a) Öğrenme alanları ve hedefler kapsamında programı nasıl değerlendirirsiniz? (b) Programda yer alan hedef ve hedef davranışları genel öğrenci performansına uygunluğu açısından nasıl değerlendirirsiniz? (c) Programdaki hedeflerin kazandırılması açısından haftalık ders saatlerini nasıl değerlendirirsiniz? (d) Programı öğrencilere BEP hazırlama açısından nasıl değerlendirirsiniz? (e) BEP'lere sıklıkla aldığınız hedefler konusunda bilgi verir misiniz?

şeklindedir. Her soruya ilişkin Türkçe, matematik ve sosyal hayat derslerine yönelik görüşleri, katılımcıların bahsetmemeleri durumunda, sondaj sorular olarak sorulmuştur.

2.4. Veri Toplama Süreci

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Bireyi derinlemesine tanıyabilme ve karşılıklı daha açık bir görüşmeye olanak sağladığından görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. Görüşmeler 22/02/2023-08/03/2023 tarihleri arasında, ilk yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler için öğretmenler aranarak randevu alınmıştır. Görüşmeler il öğretmenlerinin kafeteryasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce öğretmenlere özel eğitim meslek okulu akademik programı ve araştırma amacıyla ilgili kısa bir bilgi verilmiş ve öğretmenlerden katılımcı bilgi ve onam formlarını doldurmaları istenmiştir. Görüşmelerde sorular sırasıyla katılımcıya yöneltilmiştir. Yapılan görüşmeler telefon kullanılarak ses kaydına alınmıştır. Görüşmeler ortalama 15-25 dakika sürmüştür.

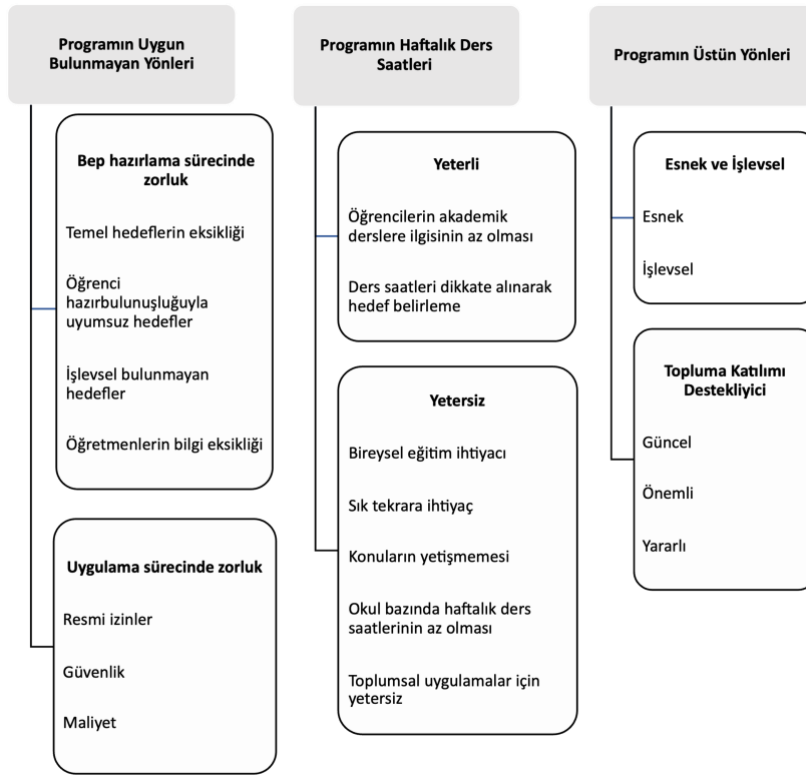
2.5. Veri Analizi

Veri analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesini açıklayan içerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek anlaşılabilir bir şekilde yorumlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Öncelikle ses kayıtlarından elde edilen görüşme verileri yazıya geçirilmiştir. Dökümlerin %30'u ses kayıtlarıyla karşılaştırılmıştır. Döküm güvenilirliği %92 olarak bulunmuştur. Döküm güvenilirliğinde eksik yazılan veriler tamamlanmış ve veriler analize hazırlanmıştır. Bu sürecin ardından dökümler okunmuş ve katılımcıların genel fikirlerine ilişkin bir izlenim oluşturulmuştur. Daha sonra kodlama, kategorize etme, temaların belirlenmesi, kod ve temaların revize edilmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinde işlem tematik kodlama işlemidir ve elde edilen verilerin kodlar aracılığıyla kategorize edilmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Ardından içerikteki kavramlar, kodlar, ve temalar üzerinde uzlaşma çalışması yapılmış, bağımsız bir gözlemcinin kod-tema uyumunu incelemesiyle analiz süreci tamamlanmıştır. Son olarak bulgular oluşturulan temalar ve kodlar çerçevesinde, doğrudan alıntılar kullanılarak sunulmuştur.

3. Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda özel eğitim meslek okullarında türkçe, matematik ve sosyal hayat derslerinde kullanılan akademik programlara ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri belirlenmiştir. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda akademik programlarla ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri; programın uygun bulunmayan yönleri, programın haftalık ders saatleri ve programın üstün yönleri olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin akademik programları nasıl değerlendirdiklerine ilişkin görüşlerinden oluşturulan kodlar, alt-tema ve temalar Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1

Özel eğitim meslek okulu akademik programına ilişkin tema, alt tema ve kodlar

3.1. Programın Uygun Bulunmayan Yönleri

Öğretmenlerin programın uygun bulmadıkları yönlerine ilişkin açıklamaları; BEP hazırlama sürecinde zorluk ve uygulama sürecinde zorluk temalarından oluşturulmuştur.

BEP Hazırlama Sürecinde Zorluk

BEP hazırlama sürecinde zorluk teması; programda temel hedeflerin eksikliği, öğrenci hazırbulunuşluğu ile uyumsuz hedefler, işlevsel bulunmayan hedefler ve öğretmenlerin bilgi eksikliği kodlarından oluşturulmuştur.

Öğretmenler türkçe, matematik dersleri için öğrenci performanslarına uygun olarak BEP'e almaları gereken bazı temel hedeflerin programda yer almadığını, bu hedefleri farklı okulların programlarından aldıklarını ve bu temel hedeflerin programa dahil edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenlerin ifadeleri şu şekildedir:

BEP yaparken biz düzenleyebiliriz ama orada da resmi yollarla bize bence esnekliğin kesinlikle verilmesi gerekiyor. Türkçe'den dediğim gibi yani o da kısmen seviye altı yani seviye derken ortalama seviyenin altındaki çocukların BEP'ini yaparken bizim çerçeve programın ışığında ama sınıfın özelini düşünerek yapabilme yetkimiz ve yetkinliğimiz olması lazım. "Neden bu?" denmemeli diye düşünüyorum. Resmi yollardan kendini anlatıyor olmak insanı yoran bir şey (K7).

Öğretmenler, program hedeflerinin öğrenci performansı açısından üst düzeyde olduğunu, hedeflerin öğrencilerin hazırbulunuşluğu ile uyumsuz olduğunu belirtmişlerdir:

"Bizim çocuklar için ağır olmuş sanki. Matematik dersi yani performanslarının üstünde kalıyo, türkçe, matematik, sosyal hayatta da öyle düşünüyorum (K2)."

“Öğrenci seviyesini düşünerek yapıldığını düşünmüyorum. Ya aynı amaçların üzerinde dört yıl boyunca dönüyorsunuz çünkü dönmek zorundasınız, diğer amaçlara hiç dokunamıyorsunuz. Çünkü buradaki süreç de öyle çok hızlı işleyen bir süreç maalesef değil (K7).”

Geometrinin çok soyut bir şey olduğunu ve bizimkilerin benim çocuklarım çok üzerinde kalabileceğini düşünüyorum. Sosyal hayattakilerin hepsi aslında olması gerekenler olması gereken şeyler ama kazanımların kendisinin çok şey kaçırdığını düşünüyorum biraz zor. Matematikte de ölçme ve veri işlemenin bizim çocuklar için biraz ağır kaçabileceğini ve amaç seçerken onlara sıra gelmeyebileceğini düşünüyorum açıkçası. (E4).

Öğretmenler matematik dersi akademik programında bazı hedefleri işlevsel bulmadıkları konusunda görüş belirtmişlerdir. Belirtilen öğrenme alanları ve hedefler; geometri, ölçme, veri işleme, üslü sayılar ve kesirlerin ayrıntılı hedefleriyle ilgili olmuştur. Öğretmenler bu alanlar yerine yaşam becerileri içerisinde kullanabilecekleri işlevsel becerilere ağırlık verilmesi gerektiğini düşünmektedir:

“Matematikte biraz derin konuları almış. Üslü sayıları gördüm, bizim öğrenciler için çok da gerekli olmasa gerek. Günlük hayatta kullanabilecekleri bir matematik becerisi olduğunu düşünmüyorum. Yani çocuğun daha günlük hayatını kolaylaştırıcı çalışmaları alması daha uygun olur matematikte (E3)”,

“Geometriyle ilgili bence bizim çocuklarımızın çok da ihtiyaç duyacaklarını sanmıyorum. Geometriyi öğrenmeseler de olur ama toplumsal yaşam becerileri ağırlıklı olsun isterim mesela. Onların işlerine yarayabilecek (K3).”

Matematikte geometri çocukları çok zorluyo ve anlamada da çok zorlanıyorlar ve onların da çok böyle işlevsel olmadığını düşünüyorum açıkçası geometrinin. Ya bu konu biraz daha ya basitleştirilebilir ya da çıkarılabilirse o mantıklı. Özellikle şu işlevsel matematik öğrenmeler var ya para, zaman gibi onların daha yoğun işlenmesi gerektiğini düşünüyorum (K5).

Öğretmenler sosyal hayat programına yeni eklenen hedeflerin öğretimini yapabilmek için kendilerini geliştirmeleri gerektiğini, bu hedeflerin öğretimini gerçekleştirebilmek için henüz yeterli uygulama bilgisine sahip olmadıklarından bu hedefleri öğrenci BEP’lerine dahil edemediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bir öğretmen şunları söylemişlerdir:

Sosyal hayatta açıkçası bu sene program yeni değişti ama bu hani istismarla ilgili bi tane amacı alsam nasıl olur, çalışabilir miyim? Ona kendimi yeterince hazır hissetmediğim için bununla ilgili bi şey (hedef) almadık ama kesinlikle ve kesinlikle önümüzdeki sene bununla ilgili amaçları yoğun hale getiricem...Özellikle dediğim gibi bu son sosyal hayata getirilen istismar, kendini tanıma, kendini koruma. Bu tür şeyler bizim çocuklarımıza çok faydalı olacağını düşünüyorum ama bunun eğitimi konusunda da birazcık biz de kendimizi geliştirmeliyiz. Nasıl bu eğitimi verebiliriz? (E5)

Uygulama Sürecinde Zorluk

Uygulama sürecinde zorluk teması; resmi izinler, güvenlik ve maliyet kodlarından oluşturulmuştur. Öğretmenler, bazı hedefleri uygulamaya dönük ve hayata katılımı ilgili öğrencileri destekleyici nitelikte bulmasına rağmen uygulama sürecindeki zorluklarına dikkat çekmişlerdir. Uygulama zorluğunun nedenleri olarak; dışarıda gerçekleştirilecek etkinlikler için güvenli bir mekan sunulmaması ve bu ortamlarda tek bir öğretmenin öğrencilerin güvenliğini sağlamada yetersiz kalması, okul dışı etkinlikler için resmi izinlerin alınmasının gerektiği ya da dışarıda gerçekleştirilecek etkinlikler için belirli bir bütçeye ihtiyaç duyulması ve herhangi bir maddi desteğin sağlanmaması gibi durumları dile getirmişlerdir:

Sosyal hayatta da işte yaparak yaşayarak öğrenmeyle ilgili amaçları daha fazla almışlar ama onu uygun hani mekan, şey seçmek zor oluyo. Yani izin alma konusu mesela. Sosyal hayat dersinde daha çok işte alışveriş yapma, yerine göre giyinme gibi amaçlar var. Yani çocukları hani yerine göre giyinme nereye götürebiliriz? Götürülebilecek bi yerimizin olması lazım. Bi de yani işte eee izindir şudur budur gibi konular var. Yani yeni programda daha çok yaparak yaşayarak öğrenme var. Çocuklar için bu daha uygun ama işte uygulanabilirliği açısından sıkıntılar olabilir (K2).

...Yalnız uygulama noktasına döndüğümüzde bazı çalışmalar için dışarda bi ayak olması gerekiyor ya da gerekli izinlerin alınmış olması gerekiyo. Diyelim ki burda işlevsel matematik öğrenmede bu yaşamsal becerileri dışarda da bizim kullanabilmemiz için markete gitmemiz, sinemaya gitmemiz... Kendi sınıfım bazında baktığımda

kalabalık bi grubum. Eeee bunu organize etmem zor olabilir benim. O açıdan yetersiz gördüm yoksa kağıt üzerinde bence daha işlevsel (K6).

3.2. Programın Haftalık Ders Saatleri

Programın haftalık ders saatleri öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda yeterli ve yetersiz temalarından oluşturulmuştur.

Yeterli Teması

Yeterli teması haftalık ders saatlerini yeterli bulan öğretmenlerin yeterli bulma sebepleri doğrultusunda, öğrencilerin akademik derslere ilgisinin az olması ve ders saatleri dikkate alınarak hedef belirleme kodlarından oluşturulmuştur. Öğretmenler öğrencilerin akademik derslere ilgisinin az olması ve ders saatlerinin azlığını göz önünde bulundurarak BEP'e az sayıda ve kolay ulaşabilecekleri hedefleri seçtikleri için ders saatlerini yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir:

"Çocukların akademik derslere karşı büyük bi ilgisi yok. Meslek derslerine daha ilgililer. Ben şu an için yeterli olduğunu düşünüyorum. Gözlemlerim bu yönde. Çocuklardan aldığım dönüt de bu şekilde. Ben yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü fazlasını bizim öğrencilerimizin kaldırabileceğini ben düşünmüyorum (E2)."

Bep'e amaç seçerken ders saatlerinin düşüklüğünü göz önünde bulundurarak amaç seçiyoruz. Tüm derslerimiz bir günde oluyor bazen ve o güne bir etkinlik denk geliyor. O şekilde o haftayı kaybedebileceğimiz için kazandırılması daha kolay kazanımlar üzerinde çalışıyoruz çünkü zor kazanımlar için daha fazla ders saatine ihtiyacımız oluyor. Bazı kazanımların bireysel çalışması gerekiyor şimdi bizimkiler grup ve bireysel çalışma imkanımız çok sınırlı olduğu için kazanım belirlerken bu tür sınırlılıkları göz önünde bulunduruyoruz (E4).

Yetersiz Teması

Yetersiz teması haftalık ders saatlerini yetersiz bulan öğretmenlerin yetersiz bulma sebepleri doğrultusunda bireysel eğitim ihtiyacı, sık tekrara ihtiyaç, konuların yetişmemesi, okul bazında haftalık ders saatlerinin az olması ve toplumsal uygulamalar için yetersiz kodlarından oluşturulmuştur. Öğretmenler öğrencilerin bireysel çalışmaya ve her gün tekrara ihtiyaç duymaları nedeniyle ders saatlerini yetersiz bulduklarını ve ders saatlerinin artırılması gerektiğini düşünmektedirler. Bu konuda bazı öğretmenlerin söylemleri şu şekildedir:

"Okuma yazma bilmeden buraya geliyorlar ve o zaman sıkıntı yaşıyoruz. Ders saatlerimiz de zaten çok az (E5)."

"Ders saatleri kesinlikle yeterli değil. Çünkü biz bireysel çalışmak zorundayız. Her öğrenci ile haftada iki saat matematik dersi atıyorum sınıfta on öğrenci hani bunu böldüğün zaman öğrenciye ayıracağımız dakika çok az oluyor (K1).", "Pekişmesi için hergün tekrar en azından gün aşırı ama çocuklar akademik derslerden çok uzak kalıyor. Bu da benim tekrar ederken zaman kaybetmeme yol açıyor. İşte artırılması çok çok iyi olabilir (K5)."

Bazı öğretmenler lise seviyesinde bir okul için haftalık 30 ders saatini az bulduklarını aynı zamanda meslek derslerine ayrılan ders saatlerini fazla bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Şunu kabul ediyorum burası meslek lisesi ama ben kendi adıma söylediğim için. Daha önce ortaokulda çalıştım 35 saat dersin çok büyük bi yoğunluğu akademik idi. Sadece yedi saat resmi programda türkçe, beş saat de matematik vardı. Neredeyse programın yarısı türkçe matematikle geçiyodu. Buraya bi geldik, haftada üç türkçe, iki saat matematik (E5).

On beş saat bizim burada atölye dersimiz var on beş saatin fazla olduğunu kesinlikle düşünüyorum. Çocuklar çünkü etkinliği yapmaktan çok belli bir süre sonra şeye geçiyor. Hani oraya dinlenmeye gidiyim. Orada çünkü etkinliğin atölyelerde ki yapılan etkinliklerinde belli bir süresi var. Biz eğer burayı bir lise seviyesi olarak kabul ediyorsak zaten altı saat (günlük) olmaması gerektiğini düşünüyorum. İşte biz çok yaman bir çelişki yaşıyoruz aslında kendi içimizde (K7).

Bir öğretmen ise türkçe ve matematik ders saatlerini yeterli bulurken toplumsal ortamda gerçekleştirilmesi gereken hedefler açısından sosyal hayat dersinin haftalık ders saatini az bulduğunu belirtmiştir:

“Yeterli değil, sosyal hayatta dış ortamda işlenmesi gereken konular çok fazla bir saat daha fazla sosyal hayat pratik öğretim için gerekli olabilirdi. Türkçe ve matematik yeterli. Sosyal hayat için pratik dışarıda öğretimler için bir saat daha fazla olabilirdi (E3).”

3.3. Programın Üstün Yönleri

Programın üstün yönleri öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda esnek-işlevsel ve topluma katılımı destekleyici temalarından oluşturulmuştur.

Esnek ve İşlevsel

Özel eğitim öğretmenleri yeni uygulanmaya başlanan akademik program amaçlarını daha esnek ve işlevsel bulduklarını, hedeflerin basamaklara bölünmesinin işlerini kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen bu durum için şu ifadeleri kullanmıştır: *“Yeni program daha işlevsel, ifadeler net. Hedefler alt basamaklara bölünmüş, işimizi kolaylaştırdı (K1)”*.

Başka bir öğretmenin bu konu hakkındaki ifadesi ise şu şekildedir:

Kendi derslerimiz açısından değerlendirdiğimde aslında bu program biraz daha esnek, amaçlarımız biraz daha esnek. Eskisinde detaylarda boğuluyorduk. Mesela en fazla üç basamaklı sayılarla toplama işlemi yapıyor diyor. Eee bir basamaklı sayıyla bir basamaklı sayıyı toplamak gibi bir amaçtan ziyade en fazla ifadesi bana sevimli, daha kullanılabilir geldi mesela (K6).

Topluma Katılımı Destekleyici

Topluma katılımı destekleyici teması öğretmenlerin yeni programda bulunan öğrenme alanları ve hedeflere ilişkin olumlu ve önemli atfettikleri görüşlerinden elde edilen güncel, önemli, yararlı kodlarından oluşturulmuştur.

Öğretmenler sosyal hayat dersi programına yeni eklenen kişisel haklarını koruma, bilinçli internet ve sosyal medya kullanımı, dijital ortamlarda alışveriş, bilinçli tüketim, serbest zamanı değerlendirme, istismar ve kendini koruma öğrenme alanlarını ve ilgili hedefleri güncel, işlevsel, önemli ve yararlı bulduklarını belirtmişlerdir:

“Ya anladığım kadarıyla bu yeni programın daha çok çocukların bilinçli internet kullanımı, işte bilinçli sosyal medya kullanımı, işte haklarının farkında olma, işte tacizi önleme gibi çalışmaları çok fazla ön plana almış. Bence yeni programın en büyük katkısı bu (E3)”.

Özellikle yeni amaçlar daha güncel, sadece kullanılabilme noktasında acaba doğru bir farkındalık geliştirebilirsek bence çok güzel. Digital mağazalardan alışveriş yapmak falan bence çok şu an günümüze uygun şeyler. Sosyal Hayatta kesinlikle güncel hayata uygun amaçlar alınmış. Yani eee bir on yıla göre bizim teknolojimiz, kullandığımız şeyler, imkanlarımız çok farklılaştı. Bu amaçlar da şu an güncel, toplumsal hayatta kullanılacak şeyler. O açıdan da bence önemli. (K6).

Toplu taşıma gayet yerinde olmuş. Restaurantta yemek yeme, uygun giyinme bunlar evet. Kendini ifade etmeye ben çok takarım. Sosyal hayat da zaten yenilendi, burada da dediğim gibi işlevsel şeyler yani serbest zaman çok benim için önemli. Sonra bilinçli tüketim benim için çok önemli. Kendini kişisel haklarını koruma olabilir. Yani özellikle sosyal hayatın eski programdan tamamen bu hale getirilmesinden memnun olanlardan biriyim ben. İlk duyduğumda çok sevindim. İlk baktığımda da çok sevindim (K7).

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim meslek okulu akademik programına ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Akademik programlarla ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri; programın uygun bulunmayan yönleri, programın haftalık ders saatleri ve programın üstün yönleri olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Bu başlıklar ve temalara ait sonuçlar alan yazın ışığında değerlendirilerek tartışılmıştır.

Özel eğitim öğretmenleri programın uygun olmayan yönlerini programda yer alan hedeflerle ilgili olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenler program içeriğinde yer alan/almayan bazı hedeflerin BEP hazırlama sürecinde ya da uygulama sürecinde zorluğa sebep olduğunu düşünmektedir. Öğretmenler okuma-yazma, sayılar gibi temel hedeflerin programda yer almadığını, programdaki hedeflerin öğrenci hazırbulunuşluğuyla uyumsuz olduğunu, bazı hedefleri

işlevsel bulmadıklarını ve öğretmenlerin bilgi eksikliğinin olduğunu belirterek BEP hazırlama sürecinde yaşadıkları zorlukları açıklamışlardır. Özel eğitim meslek okulunun eski akademik programını değerlendiren alan yazındaki bazı çalışmalarda da hedefler için benzer bulguların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çalışmalarda da, içerik oluşturulurken öğrenci özelliklerinin dikkate alınmadığı, program hedeflerinin öğrenci performansına uygun bulunmadığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır (Deveci, 2019; Duzcu, 2015; Sarı & Gürbüz, 2021).

Mevcut çalışmada öğretmenler BEP kapsamında genellikle okuma-yazma, okuduğunu anlama gibi amaçlara yer verdiklerini, çünkü okuma-yazma becerisine sahip olmayan öğrencilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler bu gibi temel becerilerin programa dahil edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Deveci'nin (2019) yürütmüş olduğu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin eski program için daha alt ve üst düzeyde hedeflerin eklenerek program kapsamının genişletilmesi yönündeki önerileri mevcut çalışmada ulaşılan bulguları destekler niteliktedir. Ancak yeni hazırlanan Türkçe dersi çerçeve programı kapsamında da okuma-yazma becerilerinin yer almadığı görülmektedir (Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023). Özel gereksinimli bireyler okuma-yazmayı tipik gelişim gösteren akranlarına göre daha güç ve uzun sürede öğrenebilirler. Ancak okuma-yazma becerisi için hazırbulunuşluğu olan özel gereksinimli bireylere hangi dönemde olursa olsun bu becerilerin öğretilmesi gerekmektedir (Çolak, 2001; Svenson vd., 2021).

Öğretmenlerin programa yeni eklenen hedeflerin öğretilmesine ilişkin kendilerini yetkin hissetmedikleri ve bu sebeple öğrencilerine faydalı olacağını düşünseler de BEP'lere bu hedefleri dahil edemediklerini belirtmişlerdir. Akhanlı ve diğerleri (2024) yürütmüş oldukları çalışmada öğretmenlerin öğretim yapacakları konuya ilişkin yeterli bilgiye sahip olmamaları, hizmet içi eğitimlerin eksikliği, BEP hazırlama sürecine ilişkin olumsuz tutumları ve okul yöneticileriyle ailelerin sürece katılımının düşüklüğü gibi nedenlerle BEP' inde yer alan hedefleri uygulamakta zorlandıkları yönündeki bulguları mevcut çalışmada ulaşılan bulguları destekler niteliktedir.

Öğretmenler programdaki bazı hedefleri resmi izinler, güvenlik ve maliyet açısından uygulanabilirliği zor hedefler olarak tanımlamışlardır. Öğretmenler özellikle toplumsal ortamlarda çalışılacak becerilerin öğretiminde bu zorlukların ortaya çıkacağını düşünmektedirler. Toplumsal ortamlarda becerilerin çalışılması için hem okul hem de ebeveynlerden resmi izin alınması, toplumsal ortamlara ulaşma ve o ortamlarda becerileri sergilemenin güvenlik gerektirmesi ve tek bir öğretmenin güvenliği sağlamada yetersiz kalması gibi durumlar uygulamada karşılaşılan sorunlar olarak görülmektedir. Serbest zaman etkinliklerini gerçekleştirme, restoranda yemek yeme, alışveriş yapma, otobüs kullanma gibi pek çok becerinin öğretiminde belirli bir bütçeye ihtiyaç duyulması, öğrencilere ya da öğretmenlere herhangi bir destek sağlanamaması da uygulama sürecindeki zorlukların sebepleri olarak açıklanmaktadır. Genel eğitim okullarında okul dışı sosyal etkinlikler, bilgi edinme amaçlı toplantılar ya da öğretimler için ailelerden gönüllü olarak yardım alındığı gözlenmektedir. Ancak Balta'nın (2018) yürüttüğü çalışmada özel eğitim meslek okullarında çalışan öğretmenler ve yöneticiler, öğrenci ailelerinin bir kısmının eğitim sürecine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Velilerin okul ve öğrenme süreçlerine katılım göstermemesi öğretmenlerin okul dışı sosyal etkinliklerde ya da öğretimlerde bir destek ayağını kaybettiği anlamına gelebilir. Günümüzde öğrenme sadece okullarla sınırlı kalmamakta okul dışı öğrenme ortamları da büyük bir ilgi görmektedir. Okul dışı öğrenme fırsatları, öğrencilerde hem keyif alarak öğrenme hem de kalıcı öğrenme çıktıları ile sonuçlanmaktadır (Ergün & Aslan, 2023).

Resmi izinler, güvenlik, maliyet gibi sorunların ortadan kaldırarak toplumsal uygulamaların gerçekleştirilebilmesini sağlamak öğrenmenin kalıcı ve genellenebilir olmasını sağlayacaktır. Özel eğitimin temel ilkelerine bakıldığında özel

gereksinimli bireylerin eğitiminde en temel amaç içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak bu bireylere eğitim sunulmasıdır (TTKB, 2023).

Özel gereksinimli bireylerin toplumda aktif olarak yer almaları bağımsız yaşam becerilerine sahip olmakla yakından ilişkilidir. Doğal ortamlarda genelleme çalışmalarını destekleme amacıyla toplum temelli öğretim yapılmaktadır. Bu öğretim bireylere okulda öğrendikleri becerileri doğal ortamlarda uygulama, genelleme olanağı sunmaktadır. (Browder & Bambara, 2000). Ancak özel gereksinimli bireylerin eğitim-öğretim etkinliklerinde resmi izinler, güvenlik, maddi destek, ulaşım, öğrenci sayısı, öğretmenlerin sorumluluk almaktaki isteksizliği gibi etkenler toplum temelli öğretimin yapılmasını zor duruma düşürmektedir. Bu noktada simülasyon ve benzeşim uygulamalarıyla toplum temelli öğretimi sınıf içi etkinliklere taşıyarak öğrencilerin becerileri edinmeleri sağlanabilir. Programda yer alan toplumsal becerilerle ilgili hedeflerin derste, ders içi etkinliklerle işlenmesiyle okul dışına çıkma gereksinimi de azalabilmektedir. Benzeşim öğretimi genellemeyi kolaylaştırmak ya da sağlamak, öğrenilen beceriyi prova etmek, öğrenilenlerin gerçek ortama transferini sağlamak için kullanılmaktadır. Böylece benzeşim ortamında becerilerin edinimi gerçekleştirildikten sonra genelleme çalışmaları toplumsal ortamlarda yapılabilir (Ayres vd., 2006; Kurtoğlu, vd., 2017).

Akademik programın ders saatlerini öğretmenlerin çoğu yetersiz olarak, ikisi ise yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Programın haftalık ders saatlerini yeterli bulan öğretmenler öğrencilerinin akademik derslere ilgilerinin az olması ve ders saatlerini dikkate alarak BEP'lere hedef belirledikleri için ders saatlerini yeterli görmüşlerdir. Programın haftalık ders saatlerini çoğu öğretmen ise yetersiz bulmuştur. Her öğrenciyle farklı amaçlar çalışıldığı için öğrencilerin bireysel eğitim ihtiyaçlarının olması ve bu nedenle ders konularının yetiştirmemesi, öğretim etkinliklerinde sık tekrara ihtiyaç duyulması, okul bazında haftalık ders saatlerinin az olması, toplumsal uygulamaları gerçekleştirmek için ders saatinin az olmasından dolayı program yetersiz bulunmuştur. Duzcu'nun (2015) yürütmüş olduğu çalışmada da akademik programa ait haftalık ders saatlerinin öğretmenler tarafından yetersiz bulunması mevcut çalışma bulgularıyla benzeşmektedir. Mevcut çalışma bulgularında öğretmenlerin diğer ortaöğretim kurumlarına göre okul bazında ders saatlerinin az olduğunu ve bu sebeple okul ders saatlerinin artırılması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Mesleki ve teknik Anadolu liseleri gibi ortaöğretim kademesinde bulunan genel eğitim okullarında haftalık ders saatlerinin 35-43 saat arasında değiştiği görülmektedir (TTKB, 2023). Bu bağlamda özel eğitim meslek okullarının ders saatleri ile diğer liselerin ders saatleri arasında farklılık olduğu görülmektedir. Bu okulların haftalık ders saatleri diğer meslek liselerindeki gibi 35-43 saate çıkarılabilir.

Özel eğitim öğretmenleri programın üstün yönlerini esnek ve işlevsel; güncel, önemli ve yararlı olmasından dolayı topluma katılımı destekleyici olarak görmüşlerdir. Özel eğitim öğretmenleri programın kapsamlı hazırlandığını, öğrencilerinin özelliklerine ve performanslarına göre programdaki hedeflerin esnek olduğunu, öğrenme alanları bazında hedefleri uyarladıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler aynı zamanda programda yer alan hedeflerin detaylı bir şekilde sunulması, hedefler içerisinden çocuğun gereksinimine uygun amaç belirlemenin işlerini kolaylaştırması nedeniyle de programın esnek ve işlevsel olduğunu açıklamışlardır. Öğretmenler programda yer alan ve BEP'lerinde sıklıkla yer verdikleri dört işlem, problem çözme, saat okuma, parayı kullanma, internet kullanımı gibi hedeflerin özel gereksinimli bireylerin hastane, otobüs, banka vb. toplum kaynaklarını kullanmalarına katkı sunduğunu açıklamışlardır. Özel gereksinimli bireylerin bu becerileri kullanarak alışveriş yapma, serbest zamanlarını değerlendirme, dijital ortamlarda vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme gibi becerileri sergiledikleri görülmektedir (Kurtoğlu, 2023; Ulugöl, 2023). Bu bağlamda programda yer alan hedeflerin

bireylerin toplumsal ortamlara kolayca katılım sağlaması, yaparak yaşayarak öğrenmeye ve toplumsal ortamlarda uygulama yapmaya fırsat sunması gibi nedenler programın işlevselliğini açıklamaktadır. Öğretmenler programda yer alan hedeflerin öğrencilerin toplumsal yaşama adım atma, sosyalleşme, iletişim becerilerinin geliştirilmesine olanak sunması açısından da oldukça işlevsel bulduklarını açıklamışlardır. Duzcu'nun (2015) gerçekleştirmiş olduğu çalışmanın bulgularında programın esnek ve işlevsel olduğuna ilişkin bir bulguya rastlanmamaktadır. Öğretmenler eski programı değerlendirirken programın bu tür güçlü yanlardan söz etmemişlerdir. Bu bağlamda mevcut çalışmanın bulgusu Duzcu'nun (2015) çalışmasının bulgularından farklılaşmakta ve yeni programın bu yönüyle eski programa kıyasla özel eğitim öğretmenleri tarafından daha çok beğenildiğini düşündürmektedir.

Öğretmenler programa yeni eklenen bilinçli internet ve sosyal medya kullanımı, serbest zamanlara katılım, haklarının farkında olma ve kendini koruma gibi hedeflerin yaşantımızda gündemde olan konuları yansıtmaları nedeniyle güncel, önemli ve yararlı bulmaktadır. Günümüzde dijital mağazalardan alışveriş yapılmakta, dijital ortamlarda fatura ödeme, iş başvurusu yapma, sınava başvurma gibi beceriler gerçekleştirilmekte (Ulugöl, 2023), eğitim-öğretim etkinliklerinde teknolojiye yer verilmektedir (Solo-Özgüç, 2015; Kavan, 2021). Yeni programda toplumsal yaşam becerileri kapsamında yer alan dijital vatandaşlık becerilerine ilişkin hedeflerin yer alması programın güncel olduğunu ortaya koymaktadır. Ülkemiz hatta dünya gündeminde olan istismardan korunma, kendini koruma, güvenlik gibi beceriler son zamanlarda özel eğitim alanında da sıklıkla çalışılan konular arasında yer almaktadır (Uçar-Rasmussen & Çifci-Tekinarslan, 2024). Yeni programda yer alan güvenli hayat öğrenme alanında bu konulara yer verilmesi konunun güncel olduğunu ve çalışılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öğretmenler programa yeni eklenen hedeflerin öğrencilerin toplumsal yaşamını destekleme, onları sosyal ortamlara entegre etme konusunda destek sunarak programın öğrenciler için yararlı olduğunu açıklamışlardır. Öğretmenler programlarda yer alan hedeflerin derslerde teorik olarak işlenip uygulamaya dönük işlenmediği takdirde çok da anlam ifade etmediğini, bu hedeflerin toplumsal ortamlarda genelleme çalışmaları olarak çalışılmasının gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenmenin aşamalarına bakıldığında edinim, akıcılık, kalıcılık ve genellemeden bahsedilmektedir (Tekin İftar & Kırcaali İftar, 2012). Bu bağlamda programda yer alan hedeflerin toplumsal ortamlarda çalışılmasıyla özel gereksinimli bireylerin toplumsal ortamlara katılımlarının desteklendiği, becerilerin farklı ortamlarda sergilenerek genelleme çalışılması önem taşımaktadır. Tüm bunlar ışığında programa yeni eklenen becerilerin öğrencilerin topluma katılımlarını destekleyecek beceriler olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bu becerileri okul dönemlerinde kazanabilmeleri ve değişen dünyaya uyum sağlayarak bağımsız yaşayabilmelerini destekleyebilmek için programa eklenmesi çok önemli ve yerinde bir karar olduğu söylenebilir.

Bakanlığın yayınlamış olduğu 2022-2023 özel eğitim meslek okulu akademik programıyla ilgili en dikkat çeken ve her öğretmenin olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirdikleri program hiç şüphesiz en çok değişikliğin yapıldığı sosyal hayat programı olmuştur. Öğretmenler sosyal hayat dersindeki topluma katılıma ilişkin hedeflerin öğretilmesinin önemine vurgu yapmakla beraber söz konusu hedeflerin çoğuna BEP'lerde yer vermemişlerdir. Bunun nedeni olarak da özel eğitim meslek okulu programında sosyal hayat dersinin haftada iki ders saati olması nedeniyle ders saatlerinde bu becerileri çalışmanın sınırlı olması, izin gerektirmesi, maddi destek gerektirmesi, öğrencinin güvenliğini sağlama, toplumsal ortamlara ulaşım, öğrenci performansı, sınıf mevcudu göz önünde bulundurulduğunda yukarıda sıralanan hedeflerin öğretilmesinin zor olacağını düşünmektedirler. Aynı zamanda katılımcılardan bir öğretmenin mahremiyetle ilgili nasıl bir öğretim sunacağını bilmediğini ve bu konuda kendisini geliştirip ileriki yıllarda BEP'lere hedef olarak almak istediğini söylemesi çarpıcı bir bulgu olmuştur. Öğretmenler yeni eklenen becerileri nasıl kazandıracaklarını bilmiyor

olabilirler. Bu konuda program içeriğine ilişkin hazırlanan ders kaynakları da henüz ellerine geçmemiştir. Bakanlık ders kitapları için çalışma yürütmüştür. Bu kaynaklara öğretmenlerin ulaşmasıyla ders işleme ve öğrencilere bu becerileri kazandırma konusunda çok yararlı olacağı şüphesiz.

Çalışmanın tek bir okulda görev yapan 12 öğretmenle yürütülmüş olması bir sınırlılık olarak düşünülebilir. İleriki araştırmalar, akademik programı farklı bölgelerde görev yapan öğretmenlerin bakış açısıyla inceleyerek bu çalışmanın bulgularıyla olan benzerlik ve farklılıkları karşılaştırabilir. Programın yeni yayınlanmış bir program olması ve özel eğitim öğretmenlerinin yeni programı kısa bir süre içerisinde kullanmış olup değerlendirme yapmaları da çalışmanın başka bir sınırlılığı olarak düşünülebilir. Özel eğitim öğretmenlerinin programı ve program için hazırlanan ders kitaplarını uzun süreli kullanımlarından sonra öğretmenlerin görüşlerinde değişiklik olup olmadığı incelenebilir.

Programa yeni eklenen konularla ilgili öğretmen eğitimleri, hizmet içi eğitimler ve uygulamadan iyi örnekler öğretmenlere sunulabilir. Özel eğitim meslek okulu akademik programı öğrencilerin performans düzeylerine uygun olacak şekilde düzenlenebilir. MEB tarafından geliştirilen özel eğitim meslek okulu akademik programı öğrenci ders kitapları ve program kılavuzu olmadan hazırlanmıştır. Öğretmenlerin programdaki hedefleri gerçekleştirmede güçlük yaşadıkları göz önünde bulundurulduğunda akademik programların ders kitapları ve kılavuz kitapları hazırlandıktan sonra uygulamaya konulması önerilmektedir. Özel eğitim meslek okullarının akademik programlarında yer alan serbest zaman, toplumsal yaşam becerileri, istismardan korunma gibi becerilerle ilgili hedef ve davranışların toplumsal ortamlarda çalışılabilmesine yönelik olarak MEB bünyesinde ya da okul çapında programlar geliştirilip uygulanabilir. Türkçe, matematik ve sosyal hayat derslerine ilişkin akademik programları kullanan öğretmenler özel eğitim öğretmenleri olduğundan onların bu program hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi ileride yapılacak çalışmalar, geliştirilecek programlar ve programların içeriğindeki eksikliklerin giderilmesi açısından program geliştiricilere yol gösterici olacaktır.

Kaynakça

- Akgün, S. K. (2022). *Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere temel çarpma işlemi öğretiminde nokta belirleme tekniğinin etkililiği* (Tez No.718889) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Akgün, S. K., Karaaslan, Ö., ve Erdem, H. Ş. (2023). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere çarpma işlemi öğretiminde nokta belirleme tekniğinin etkililiği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (65), 260-287. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1110195>
- Akhanlı, M., Tama, G., & Bülbül, M. (2024). Özel gereksinimli öğrencilerde bireyselleştirilmiş eğitim. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 11(107), 979-988. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11405474>.
- Arı, A., Düzkantar, A., & Eratay, E. (2023). The effectiveness of the constant time delay procedure in teaching reading and writing with the sound-based sentence method. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 24(2), 253-273. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.1016807>
- Ayres, K.M., Langone J., Boon R. T., Norman A. (2006). Computer-based instruction for purchasing skills. *Education and Training In Developmental Disabilities*, 41(3), 253 – 263. <https://www.jstor.org/stable/23880199>

- Balta, M. (2018). Zihinsel engelli bireylere orta öğretim düzeyinde verilen mesleki eğitimde yaşanan sorunlar [Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. <https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/618>
- Bayat, S. (2025). Görmeyen/az gören öğrenciler için hazırlanan ve özel eğitim meslek okulu'nda okutulan derslerin öğretim programlarının incelenmesi. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Researches*, 11(49), 94-107. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14755336>
- Beacham, N., & Trott, C. (2005). *Screening for dyscalculia within HE*. *MSOR Connections*, 5(1), 1-4. <https://doi.org/10.11120/msor.2005.05010004>
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2011). *Qualitative research in education: An introduction to theory and methods* (5th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.
- Bochner, S., Outhred, L. & Pieterse, M. (2001). A study of functional literacy skills in young adults with Down syndrome. *International Journal of Disability, Development and Education*, 48(1), 67-90.
- Browder, D. M., & Bambara, L. M. (2000). *Home and community*. ME Snell & F. Brown (Edt.). Instruction of severe disabilities.
- Carmack, C. M. (2011). Investigating the effect of addition with regrouping strategy instruction among elementary students with learning disabilities (Tez No.) [Unpublished doctoral dissertation Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Cihak, D. F., McMahon, D., Smith, C. C., Wright, R., & Gibbons, M. M. (2015). Teaching individuals with intellectual disability to email across multiple device platforms. *Research in Developmental Disabilities*, 36, 645-656. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2014.10.044>
- Cortiella, C., & Horowitz, S. H. (2014). The state of learning disabilities: Facts, trends and emerging issues. *New York: National center for learning disabilities*, 25(3), 2-45. https://help4mychild.org/wp-content/uploads/woocommerce_uploads/2015/10/gen-The-State-of-Learning-Disabilities-2014.pdf
- Coyne, P. and Fullerton, A. (2014). Toward a balanced leisure lifestyle for adults. In M.Tincani & A. Bondy (Eds.), *Autism spectrum disorder in adolescents and adults evidence-based and promising intervention* (pp. 208-237). Newyork, London: The Guilford Press.
- Coyne, P., Klagge, M. L., and Nyberg, C. (2016). *Developing leisure time skills for people with autism spectrum disorders: Practical strategies for home, school and community* (2th edition). USA: Future Horizons.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (Çev: M. Sözbilir). Ankara: Pegem Akademi.
- Çolak, A. (2001). *Zihin özürlü çocuklar ilköğretim okulu ve mesleki eğitim merkezindeki özel eğitim öğretmenlerinin zihin özürlü çocukların okuma- yazma öğrenmeleri hakkındaki görüş ve önerileri* (Tez No.101560) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Delgado, P., Ávila, V., Fajardo, I., & Salmerón, L. (2019). Training young adults with intellectual disability to read critically on the internet. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 32(3), 666-677. <https://doi.org/10.1111/jar.12562>

- Demir, A., Talas, S., & Gökbulut, Y. (2023). Otizm Spektrum Bozukluğu Bulunan Çocuklara Basit Toplama İşlemi Öğretiminde Nokta Belirleme Tekniğinin Tablet ile Sunumunun Etkililiği. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 7(3), 846-872. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tayjournal/issue/80720/1359621>
- Deveci, M. (2019). *Özel eğitim meslek okulu akademik programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi önerileri* (Tez No.101560) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Duzcu, M.G. (2015). *Özel eğitim mesleki eğitim merkezi türkçe dersi öğretim programı'nın değerlendirilmesi* (Tez No.396162) [Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi].
- Eliçin, Ö., Emecen, D. D., & Yıkış, A. (2013). Zihin engelli çocuklara doğrudan öğretim yöntemiyle temel toplama işlemlerinin öğretiminde nokta belirleme tekniği kullanılarak yapılan öğretimin etkililiği. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 37(37), 118-136. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/386/2559>
- Ergün, P. ve Aslan, H. (2023). Okul Dışı Sosyal Etkinliklerde Karşılaşılan Sorunlar. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)/ International Journal of Leadership Training (IJOLT)*, 8(2), 1-13. <https://trdoi.org/10.26023458/uled.1369923>
- Forts, A. M., & Luckasson, R. (2011). Reading, writing, and friendship: Adult implications of effective literacy instruction for students with intellectual disability. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 36(3-4), 121-125. <https://doi.org/10.2511/027494811800824417>
- Gunby, K. V., Carr, J. E., ve Leblanc, L. A. (2010). Teaching abduction-prevention skills to children with autism. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 43, 107– 112. <https://doi.org/10.1901/jaba.2010.43-107>
- Güven, B., & İleri, S. (2006). *İlköğretim öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde oluşturdıkları metaforlara ilişkin inceleme*. [Sözlü bildiri]. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi
- Kavan, N. (2021). Özel eğitim öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmede teknoloji destekli öğretimin etkisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 264-284. <https://doi.org/10.34056/aujef.830419>
- Kim, Y. R. (2010). Personal safety programs for children with intellectual disabilities. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 45(2), 312-319. <https://www.jstor.org/stable/23879815>
- Kroesbergen, E. H., Van Luit, J. E., & Naglieri, J. A. (2003). Mathematical learning difficulties and PASS cognitive processes. *Journal of Learning Disabilities*, 36(6), 574-582. <https://doi.org/10.1177/0022219403036006080>
- Kurtoğlu, S. (2017). Zihinsel yetersizliği olan bireylere bankamatikten para çekme becerisinin öğretiminde bilgisayar destekli öğretimin etkililiği (Tez No.418156) [Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Kurtoğlu, S. (2023). Otizm spektrum bozukluğu olan gençlere serbest zamanı yönetme becerilerinin öğretimi: Karma yöntem araştırması (Tez No.829911) [Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

- Mahoney, A., & Poling, A. (2011). Sexual abuse prevention for people with severe developmental disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 23, 369-376. <https://doi.org/10.1007/s10882-011-9244-2>
- Mechling, L. C., & Gast, D. L. (2003). Multi-media instruction to teach grocery word associations and store location: A study of generalization. *Education and Training in Mentally Retardation and Developmental Disabilities*, 38(1), 62-76. <https://www.jstor.org/stable/23880186>
- Miltenberger, R. G. (2008). Teaching safety skills to children: Prevention of firearm injury as an exemplar of best practice in assessment, training, and generalization of safety skills. *Behavior Analysis Practice*, 1, 30-36. <https://doi.org/10.1007/BF03391718>
- Miltenberger, R. G., Gatheridge, B. J., Satterlund, M., Egemo-Helm K. R., Johnson, B. M., Jostad, C., Kelso, P., ve Flessner, C. A. (2005). Teaching safety skills to children to prevend gun play: An evaluation of in situ training. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 38(3), 395- 398. <https://doi.org/10.1901/jaba.2005.130-04>
- Milton, J. H., Flores, M. M., Moore, A. J., Taylor, J. L. J., & Burton, M. E. (2019). Using the concrete–representational–abstract sequence to teach conceptual understanding of basic multiplication and division. *Learning Disability Quarterly*, 42(1), 32-45. <https://doi.org/10.1177/073194871879008>
- Özcan, H., & Karabulut, A. (2024). Kwl (Ne Biliyorum? Ne Öğrenmek İstiyorum? Ne Öğrendim?) Stratejisi'nin Hafif Düzeyde Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi. *Mevzu–Sosyal Bilimler Dergisi*, (Ö2-Özel Eğitimde Disiplinlerarası Çalışmalar), 2, 261-287. <https://doi.org/10.56720/mevzu.1584792>
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2018). T.C. Resmî Gazete, (30471), 7 Temmuz 2018, 22-77.
- Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2023). *Özel eğitim programları*. Milli Eğitim Bakanlığı. <https://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitim-ile-ilgili-yayimlar/icerik/123>
- Sarı, H., & Gürbüz, A. (2021). Özel eğitim meslek okulları öğretim programlarının uygulanması sırasında karşılaşılan güçlüklerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 3(2), 77-98. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tseji/issue/67609/922753>
- Skarbek, D., Hahn, K., & Parrish, P. (2009). Stop sexual abuse in special education: An ecological model of prevention and intervention strategies for sexual abuse in special education. *Sexuality and disability*, 27, 155-164. <https://doi.org/10.1007/s11195-009-9127-y>
- Sola-Özgüç, C. (2015). Zihin yetersizliği olan ortaokul öğrencilerinin bulunduğu bir sınıfta öğretim etkinliklerinin teknoloji desteği ile geliştirilmesi: Bir eylem araştırması (Tez No.407807) [Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Soyaltın, Ş. A., Diken, İ., & Adıgüzel, Ö. (2021). Yaratıcı drama yönteminin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerindeki etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(30. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Özel Sayısı), <https://doi.org/10.19171/uefad.849804>
- Suarez, V. D., Najdowski, A. C., Tarbox, J., Moon, E., St. Clair, M., & Farag, P. (2022). Teaching individuals with autism problem-solving skills for resolving social conflicts. *Behavior Analysis in Practice*, 15(3), 768-781. <https://doi.org/10.1007/s40617-021-00643-y>

- Summers, J., Tarbox, J., Findel-Pyles, R. S., Wilke, A. E., Bergstrom, R., ve Williams, W.L. (2011). Teaching two household safety skills to children with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5, 629-632. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2010.07.008>
- Süzer, T. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere cinsel istismardan korunma becerilerinin öğretiminde sosyal öykü yönteminin etkililiği* (Tez No.4388868) [Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Svensson, I., Nordström, T., Lindeblad, E., Gustafson, S., Björn, M., Sand, C., ... & Nilsson, S. (2021). Effects of assistive technology for students with reading and writing disabilities. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 16(2), 196-208. <https://doi.org/10.1080/17483107.2019.1646821>
- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2023). *Haftalık ders çizelgeleri*. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>
- Tekin-İftar, E., & Kırcaali-İftar (2012). Davranış değişikliği ve öğretimde kalıcılık ve genelleme sağlama. In E. Tekin-İftar (Editör), *Davranış ve öğrenme sorunu olan çocukların eğitimi* (5.baskı) (s.215-233). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Terzioğlu, N. K., & Yıkılmış, A. (2018). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere temel çıkarma işlemi öğretiminde nokta belirleme tekniğinin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-27. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.298939>
- Uçar-Rasmussen, M., & Çifci-Tekinarslan, İ. (2024). Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Cinsel İstismarı Önleme Becerisinin Kazandırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 25(1). <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.298939>
- Ulugöl, F. (2023). *Comparison of direct instruction and video-modeling in teaching digital citizenship skills to individuals with intellectual disability* (Tez No.813417) [Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yalçın, G., & Kocaöz, O. E. (2022). Özet yazma stratejisinin okuduğunu anlama becerisi üzerine etkisi: Braille okuyan bir öğrenci ile vaka çalışması. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(1), 91-110. <https://doi.org/10.33400/kuje.1052997>
- Yıkılmış, A., & Çetin, M. E. (2010). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere sabit bekleme süreli öğretimle bölme öğretimi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 69-78. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/16705>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yusaini, N. A., Maat, S. M., & Rosli, R. (2019). Touch-Point Mathematics Instruction for Children with Autism Spectrum Disorder: A Systematic Literature Review. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 9(3), 609–625. <https://doi.org/10.6007/IJARBS/v9-i3/5730>

Extended Abstract

Introduction

In order to increase the effectiveness of the programs, teacher feedback regarding the content, duration and evaluation processes of the program should be taken into account. Since the program has been newly published, no study has been found in the literature on the program content or the implementation of the program.

It is important to obtain the opinions of special education teachers who work in special education vocational schools and use this framework program on how they evaluate the new program and the changes made in the program. The aim of this study was to determine the opinions of special education teachers regarding the academic program of special education vocational schools. Within the scope of this purpose, the following questions were sought:

1. How do teachers evaluate the inappropriate aspects of the program?
2. How do teachers evaluate the program in terms of weekly class hours?
3. How do teachers evaluate the advantages of the program?

There are studies evaluating the old academic program of the special education vocational school. In these studies, it is seen that special education teachers make suggestions that the scope of the academic program should be expanded in terms of goals and that measurable, functional and current goals should be added (Deveci, 2019; Duzcu, 2015; Sarı & Gürbüz, 2021). The academic program discussed in the relevant studies is now out of date and the new program has begun to be implemented. In order for students to obtain the highest level of output from educational activities, programs must be evaluated from the teacher's perspective (Sarı & Gürbüz, 2021).

Methodology

In this study, a case study design, one of the qualitative research approaches, was used. The qualitative research approach was preferred because it provided an opportunity to collect information on how teachers evaluated the process regarding the program and its applicability and the positive and negative experiences they had during this process. This design was preferred because it allows for the determination of the views of special education teachers using the new academic program regarding the program and its applicability and for a holistic description of the program.

The criterion sampling method (Creswell, 2017) was used to select participants. Written and verbal consent was obtained from 12 teachers who met the specified criteria and stated that they wanted to participate in the research voluntarily. The participants of the study consisted of 12 special education teachers, aged between 25 and 49, working in a special education vocational school affiliated to the Ministry of National Education (MEB) in the 2022-2023 academic year.

An information form and semi-structured interview questions prepared to get to know the teachers were used as data collection tools. The prepared questions were sent to field experts. In line with the suggestions of the experts, the questions were finalized by making the necessary arrangements and simplifications.

Data were collected using a semi-structured interview technique. The interviews were conducted by the first author between 22/02/2023-08/03/2023. Teachers were called and an appointment was made for the interviews. The interviews were conducted in the cafeteria of the provincial teacher's house. During the interviews, the questions were

directed to the participants in order. The interviews were recorded using a telephone. The interviews lasted an average of 15-25 minutes.

Content analysis was used in data analysis. Content analysis, which explains the detailed analysis of the obtained data, brings together similar data within the framework of certain concepts and themes and interprets them in an understandable way (Yıldırım & Şimşek, 2013). First, the interview data obtained from the audio recordings were transcribed. After this process, the transcripts were read in detail and an impression was formed regarding the general ideas of the participants. Then, the stages of coding, categorization, determination of themes, and revision of codes and themes were carried out. The data were analyzed within the scope of the thematic framework (Yıldırım & Şimşek, 2013). Then, a consensus study was made on the concepts, codes, and themes in the content, and the analysis process was completed with an independent observer examining the code-theme compatibility. Finally, the findings were presented using direct quotes within the framework of the created themes and codes.

Results and Suggestions

The findings are grouped under three themes as the inappropriate aspects of the program, the weekly lesson hours of the program and the superior aspects of the program. The inappropriate aspects of the program are explained under the difficulties in the IEP preparation process and the difficulties in the implementation process. The difficulty in the IEP preparation process is explained as the lack of basic objectives in the program content, objectives incompatible with student readiness, objectives that are not found functional and the lack of knowledge of the teachers. In the implementation process, difficulties such as official permissions, security and cost emerged. The weekly lesson hours were found to be sufficient by the teachers because the targets were determined by taking into account the low interest in academic lessons and lesson hours, and insufficient for social practices due to the need for individual education and frequent repetition, not being able to complete the subjects, having few weekly lesson hours and being insufficient. The superior aspects of the program are explained as flexible and functional, supporting participation in the society. Supporting participation in the society is explained with its current, important and useful situations.

The findings of the study show that although the program is flexible, functional, up-to-date and supportive of community participation, it contains goals that are not appropriate for students.

In this context, programs suitable for the performance of individuals with special needs and that can be easily used by special education teachers have been developed.